

*En god oppvekst
varer i flere
generasjoner*

Høringsuttalelse

Høring – Utviding av adgangen til å pålegge hjelpetiltak

Veronika Løveng-Hansen
Fungerende styreleder
917 23 288
veronika@barnevernsbarna.no

Maria Rekev
Organisasjonssekretær
941 30 873
maria@barnevernsbarna.no

Landsforeningen for barnevernsbarn(LFB) er en medlems- og interesseorganisasjon for nåværende og tidligere barnevernsbarn. Landsforeningen jobber for å bedre barn og unges rettigheter i møte med barnevernet, samt for å endre stereotype holdninger til barnevernet og barnevernsbarn.

HØRINGSSVAR – Forslag om å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i lov om barneverntjenester

Landsforeningen for barnevernsbarn(LFB) vil takke for muligheten til å svare på høringen. Å styrke barns rett til hjelp og rettssikkerhet vil alltid være positivt. LFB ser at forslaget vil bidra til det. Dette ved å utvide barnevernets mulighet til å sikre barnet den hjelpen det har behov for. Selv om foreldrene måtte være uenige. Det er derfor med glede vi svarer på denne høringen, og vi stiller oss positive til å utvide barnevernets adgang til å pålegge hjelpetiltak.

Før vi kommenterer selve forslaget ønsker vi å benytte muligheten til å påpeke at barnevernloven må bli en rettighetslov. Vi er klar over at utvalget som skal gjennomgå barnevernloven også skal utrede hvordan en rettighetsfesting kan se ut. Samtidig vil vise til at Befringutvalget (2000), Flatøutvalget (2009), Barnevernpanelet (2011) og Raunadalpanelet (2012) har foreslått rettighetsfesting. Det er dermed slik vi ser det allerede godt utredet at det bør gjøres. Gjennomgangen av loven må slik vi ser det ende med at loven rettighetsfestes. Vi ser videre fram til et godt samarbeid om dette arbeidet.

Utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak

LFB er som nevnt positive til forslaget. Under vil vi kommentere de mer konkrete foreslåtte endringene. Ut over det vil vi belyse noen momenter som vi anser som viktige for å sikre en god praksis. Vi har ikke kommentert alle forslagene. De forslagene vi ikke har kommentert stiller vi oss bak og har ingen ytterligere kommentarer til.

Selv om barnevernet gis en større mulighet til å gripe inn og pålegge hjelpetiltak må det ikke bli til hinder for omsorgsovertakelse der hvor det er nødvendig. Det må heller ikke føre til at vedtak om omsorgsovertakelse skyves unødvendig langt fram i tid. Der barnets behov for omsorg og beskyttelse ikke er forenelig med foreldrenes interesser og nødvendig endring ikke forekommer i løpet av forsvarlig tid skal det alltid vurderes om omsorgsovertakelse er til barnets beste.

Medvirkning

Et sentralt poeng i enhver barnevernsak er barnets rett til å bli hørt. Det kommer stadig ny forskning som viser at barn i for liten grad får medvirke i egen sak. Sist ute var rapporten "Foreldre med kognitive vansker i møte med barnevernet". Dette selv

om barns medvirkning har fått plass i loven siden 2004 og stadig vies mer fokus. For å sikre at tiltakene som settes inn er til barnets beste er det viktig å sikre gode prosesser for barns medvirkning. Her kan det være behov for kompetansehevede tiltak. Vi stiller oss undrende til om det, tross alt fokuset på viktigheten av medvirkning og at barns stemme blir hørt, at det er glemt hvordan legge til rette for gode medvirkningsprosesser. Det kan virke som om et møte med barnet er det som skal til for å "huke av" brukermedvirkning. Det er viktig å ikke bare fokusere på å møte barnet, men å sikre reell medvirkning.

Rammevilkår

Arbeid med barnevern er krevende og barna er avhengig av både mange nok og kompetente ansatte. Resultatet av arbeidet som gjøres kan være svært betydelige. På den ene siden kan det bety at barn som ikke mottar hjelp, eller ikke får den hjelpen tidsnok, kan få et liv med store utfordringer som dårlig psykisk helse, rusproblematikk, kriminalitet, uføretrygd og andre utfordringer. På den andre siden vil hvert barn som mottar rett hjelp til rett tid få et bedre liv. Det vil igjen føre til at en blir en bedre forelder og en sikrer at generasjonene som følger får mindre problemer.

"Barn som får en god barndom med god omsorg, blir som oftest gode foreldre. Barn som opplever omsorgssvikt og store påkjenninger i barndommen, har en tendens til å dra dette med seg når de selv blir foreldre. Barn som ikke får hjelp til å bearbeide sine smertefulle opplevelser, vil videreføre dem til sine egne barn. Derfor er det så viktig å gi både barn og foreldre så tidlig hjelp som mulig."
- Kari Killén¹

De samfunnsøkonomiske konsekvensene er betydelige. Om en får rett hjelp til rett tid eller ikke, kan være avgjørende om en blir en frisk skattebetaler eller en syk sosialhjelpsmottaker. Forskjellene for samfunnet er på millioner for den enkelte og når en tar med de følgende generasjonene vil den totale avkastningen for samfunnet på tidlig og nok innsats være enorme.

"Det kommunale barnevernets arbeidere bør derfor være de mest skolerte, de best betalte, de mest erfarne og de klokeste medarbeiderne i våre kommunale tjenester." - Odd Sverre Westbye²

Kunnskap og kompetanse

Barnevernet skal gi barn som ikke lever under gode nok oppvekstvilkår får en trygg og god oppvekst. Det skal primært sikres ved å styrke omsorgsevnene til de foresatte. Der det ikke er tilstrekkelig skal barnevernet finne andre foresatte som kan

¹ Hentet fra boken "Barndommen varer i generasjoner – forebygging er alles ansvar" av Kari Killén

² Hentet fra en bloggpost av Odd Sverre Westbye, senterleder ved RKBU Midt-Norge; [http://blog.medisin.ntnu.no/kommunalt-](http://blog.medisin.ntnu.no/kommunalt-barnevernansatte-vare-dagers-helter/)

<http://blog.medisin.ntnu.no/kommunalt-barnevernansatte-vare-dagers-helter/> (lesedato: 25.11.2014)

fylle barnets behov for trygghet og omsorg. Selv om en utvidelse av muligheten til å sette inn hjelpetiltak er svært positivt, er det viktig å være klar over at det ikke er det i seg selv som vil føre til endring. Det er den enkelte barnevernsarbeiders kompetanse og tid til hvert enkelt barn og familie som er avgjørende for å finne frem til de riktige løsningene.

Vi kan ikke få understreke nok hvor viktig det er å sikre at alle ansatte har god nok kompetanse og tid til å sikre at den enkelte får rett hjelp til rett tid. Mange barn og unges liv og framtid er avhengig av det.

Det er samtidig viktig å understreke at det finnes svært mange svært kompetente og kunnskapsrike personer i barnevernet som gjør en formidabel innsats hver eneste dag. Det er viktig at disse ivaretas og gis mulighet til å utvikle seg og holde seg faglig oppdatert.

En utvidet rett til å pålegge hjelpetiltak må gjennomføres samtidig med en betydelig satsing på fagutvikling og forsvarlig bemanning i det kommunale barnevernet. Uten tilstrekkelige ressurser og tid er utgangspunktet for godt barnevernfaglig arbeid dårlig – enten muligheten til å pålegge hjelpetiltak er der eller ikke.

Tid og kapasitet

Som nevnt over er det behov for at de ansatte har nok med tid. Mange ansatte har ansvar for flere barn og familien enn hva de har kapasitet til å følge opp. Økningen i antall saker, meldinger og andre arbeidsoppgaver de siste årene har vært større enn tidligere antatt. Departementet kom fram til, med den tidligere anslåtte økningen, at det var behov for minst 1500 nye stillinger i barnevernet. Siden da har det kommet om lag 1000 nye stillinger. Det er derfor godt grunnlag for å si at det mangler minst 500 nye stillinger.

Hvis en åpner opp for mer bruk av tvang, krever dette større faglige og økonomiske ressurser i barnevernet. Det er grunn til å tro at omfanget blir større og mer resurskrevende enn de frivillige tiltakene.

Det skal være tid til å sikre gode medvirkningsprosesser for å finne det mest riktige tiltaket så fort som mulig. Skal saksbehandlere klare det må den bli kjent med den enkelte og dens familie og nettverk. Videre trenger den ansatte tid til blant annet å diskutere saker og utfordringer for å styrke sin faglighet, holde seg faglig oppdatert på forskning og metoder og samarbeide med flere ulike instanser.

Vi mener at virkemidler for å sikre nødvendig kompetanse og kapasitet i barneverntjenestene både kan være å innføre en minimumsbemanning og bemanningsnorm. Det bør som absolutt minimum være fem fagstillinger per

barnevernskontor. Når det gjelder bemanningsnorm, skal ikke barnevernskonsulenter ha mer enn 10-15 barn hver til enhver tid.

Mangfold av tiltak

Barneverntiltak skal være så differensierte og varierte at de kan tilpasses den enkeltes behov. Barnevernsbarna er ikke tilpasset tiltakene som finnes i den enkelte kommune eller region. Derfor må barnevernet gis mulighet til å tenke bredere og få en økonomisk situasjon som gjør det mulig å skreddersy de riktige tiltakene.

Tiltakene må basere seg på at den ansatte sin vurdering av behovet basert på dens kunnskap, kompetanse sammen med dens kjennskap til barnet og familien. Det er det som sikrer det mest effektive endringsarbeidet. Igjen krever dette at de ansatte har nok kunnskap, kompetanse og kapasitet.

Tiltak som kan pålegges

I de situasjoner hvor nødvendige tiltak for å sikre barnet et godt, trygt og utviklingsfremmede oppvekstmiljø tas i mot frivillig er det ingen behov for tvang. Departementet trekker fram at dette følger både av nødvendighetskravet og det mildeste inngreps prinsipp. Vi ønsker å påpeke at dette også følger av prinsippet om barns beste, som vi mener alltid skal gis forrang, da tvang kan skape en unødvendig dårlig samarbeidsklima mellom barnevernet og familien.

Når det gjelder departementets forslag om å dele inn de foreslåtte tiltakene i tre hovedkategorier støtter vi den foreslåtte inndelingen. Under vil vi gå nærmere inn på hver av de tre hovedkategoriene.

Kompenserende tiltak

Vi er positive til forslag om utvidet adgang til å benytte kompenserende tiltak. Her er det viktig at kommunene gjøres i stand til og at det stilles krav til dem at de kan tilby disse tiltakene. Det være seg om de er tilbyder selv, eller om tjenestene tilbys gjennom samarbeid med andre kommuner eller gjennom kjøp av tjenester.

Departementet foreslår at de kompenserende tiltak det er mulig å pålegge, der det anses som nødvendig, er, og avgrenses til, følgende; "opphold i besøkshjem, avlastningstiltak, leksehjelp, fritidsaktiviteter og bruk av støttekontakt".

Vi ber departementet vurdere om det i situasjoner hvor barneverntjenesten og fylkesnemnda vurderer det som hensiktsmessig, kan pålegges andre ikke gitte hjelpetiltak. Dette kan løses gjennom en vanlig nemndsbehandling, men uten at vilkårene for omsorgsovertakelse nødvendigvis er tilstede.

Omsorgsendrende tiltak

LFB støtter departementets forslag. Når det er sagt er det viktig å trekke fram at for å få god effekt av endringstiltak er man avhengig av samarbeid. For å få til samarbeid er ofte samtykke nødvendig. Dialog er viktig del av et godt barnevernfaglig arbeid. Omsorgsendrende tiltak under tvang kan derfor være vanskelige.

Raundalenuutvalget trekker frem i NOU 2012: 5 at det i dag ikke er mulig å pålegge omsorgsendrende tiltak nettopp fordi frivillighet er en forutsetning for at tiltakene skal ha en effekt. Utvalget fremhever at manglende kunnskap om tiltakene og frykt for å ta imot hjelp i mange tilfeller kan være foreldrenes begrunnelse for å avvise tiltakene.

Pålegging av omsorgsendrende tiltak vil kanskje ikke ha ønsket effekt med en gang. Likevel kan slike tiltak bidra til at foreldre får den kunnskapen om tiltakene som skal til for at frykten for å ta imot hjelp forsvinner. Da vil en i større grad være i posisjon til å drive endringsskapende arbeid.

For å få til dette er det essensielt med god sosialfaglig kompetanse for å skape trygghet, forståelse og for å kunne vurdere om det er hensiktsmessig med omsorgsendrende tiltak.

Vi vil igjen påpeke, og vi kan ikke understreke dette nok, at slike tiltak ikke må settes inn til fordel for omsorgsovertakelse der hvor omsorgsovertakelse er til barnets beste. I situasjoner hvor barna risikerer å bo for lenge i et miljø som er skadelig for barnets utvikling må omsorgsovertakelse iverksettes. Så kan omsorgsendrede tiltak settes inn i påvente av tilbakeføring.

Kontrolltiltak

LFB støtter i utgangspunktet departementet sitt forslag. Samtidig ser vi noen utfordringer. Vi ønsker å påpeke overfor departementet at slike tiltak kan skape økt stress blant de voksne som igjen kan forsterke den uønskede atferden.

Vi ber departementet vurdere hvor vidt det kan være nødvendig at slike tiltak komplementeres med andre tiltak for å minske den uønskede atferden. Dersom det er voldsproblematikk kan eksempelvis terapi for å beherske sinne bedre og gi den voksne flere oppdragerverktøy være et slikt komplementært tiltak.

Da kontrolltiltak kan føre til økt stress, som igjen kan føre til økt voldsutøvelse er det viktig å sikre gode systemer rundt for å fange opp uheldige situasjoner. En mulighet er at politiet skal varsles om situasjonen slik at disse også kan være ekstra på vakt.

Tidsavgrensning

LFB stiller oss bak departementets vurdering når det gjelder tidsavgrensningen. Videre ser vi svært positivt på at departementet ønsker å gi rom for å forlenge pålegg med ett år dersom foreldrene etter et år fremdeles ikke samtykker til hjelpetiltak.

Samtidig ber vi departementet vurdere om det, i de sannsynligvis svært få sakene det vil gjelde, vurdere hvorvidt det bør sendes signaler til barneverntjenestene om at omsorgsovertakelse skal vurderes sterkt om foreldrene motsier seg hjelpetiltak også etter to år med pålagt hjelpetiltak. Det er slik vi ser det da grunnlag til å stille seg spørrende om foreldrene har lært, eller er i stand til å sette barnets beste først.

Beslutningsmyndighet

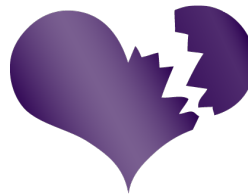
LFB er ikke enig i departementets forslag om at fylkesnemnda skal ha beslutningsmyndigheten, selv i en forenklet behandling. Vi ser at det er flere hensyn som må tas og veies mot hverandre. Her hovedsakelig hensynet til barnets og familiens rettsikkerhet og hensynet til effektivitet.

LFB mener at en kan finne en løsning som både ivaretar rettsikkerheten til familien, barnet og hensynet til effektivitet ved en enda enklere behandling. Vi ser for oss at barnevernleder sammen med ansvarlig barnevernarbeider tar beslutningen og sender vedtaksbrev til nemnda. Videre at nemnda gis maks en uke til å stoppe barneverntjenesten dersom de ikke finner at vilkårene er nådd.

Evaluering og forskning

Det er alt for mange kunnskapshull og manglende statistikk på barnevernfeltet. Situasjonen har heldigvis bedret seg de siste årene, men det er fortsatt en lang vei å gå. For å vite om hvilken effekt endringer har trengs evalueringer og forskning. Forskning på barnevern må prioriteres i større grad enn i dag.

Nå har en også en mulighet til å skaffe seg uvurderlig kunnskap for videre praksis og utdanningen til yrkene. For å få mest mulig kunnskap ut av disse endringene bør det drives følgeforskning. I tillegg bør det forskes mer detaljert på ulike områder. Eksempler på det er hvordan best mulig opprette dialog i situasjoner hvor den/de andre ikke er innstilt på å samarbeide og hvordan lovendringen fører til vektingen mellom prinsippene i barnevernet.

Oppsummering

For å oppsummere LFB sine innspill mener vi der svært positivt med en utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak, utover det mener vi at:

- det må betydelig friske midler inn til kommunalt barnevern, da særlig øremerket nye stillinger, slik at barnet og familien møter kompetente og kunnskapsrike personer med tid til å finne ut de beste løsningene for hver enkelt.
- adgangen til å pålegge hjelpetiltak ikke blir til hinder for omsorgsovertakelse der hvor det er til barnets beste.
- barneverntiltak skal være så differensierte og varierte at de kan tilpasses den enkeltes behov.
- departementet må videre vurdere om det skal gis rom for å pålegge andre ikke gitte kompenserende tiltak
- vi stiller oss bak departementets vurdering knytt til omsorgsendrende tiltak
- det bør vurderes om det er behov for å komplementere kontrolltiltak med tiltak rettet inn direkte mot å endre uønsket atferd og om det i visse situasjoner bør gis beskjed til politiet at slike tiltak er iverksatt slik at de kan reagere på eventuelle kontakter ut fra de faktiske forhold.
- vi stiller oss bak departementets vurderinger knytt til tidsavgrensning.
- barnevernleder sammen med ansvarlig barnevernarbeider gis beslutningsmyndighet. Disse sender vedtaksbrevet til nemnda som gis mulighet til å stoppe barneverntjenesten dersom de ikke finner at vilkårene er nådd.
- det er behov for betydelig mer forskning på barnevern og at denne endringen bør studeres godt – både med følgeforskning, men også en blanding av kvalitative og kvantitative studier av ulike deler.